

Το σχέδιο και το χρώμα

I

γ. Οι ακουαρέλες (τα υδατοχρώματα) είναι χρώματα σε μορφή πλακέτας που διαλύονται με νερό. Τις απλώνουμε κυρίως επάνω σε πορώδες και λευκό χαρτί με μαλακά πινέλα. Όταν οι ακουαρέλες αραιώνονται πολύ με νερό, οι τόνοι των χρωμάτων γίνονται φωτεινότεροι και διαφανείς.

Υπάρχουν πολλών ειδών πινέλα, λεπτά και χοντρά με φυσικές τρίχες (χοίρου, κάστορα) ή συνθετικές (νάιλον), που μπορεί να είναι πλακέ ή στρογγυλά. Τα κινέζικα πινέλα κατασκευάζονται από ουρά αλόγου.

α.

β.

γ.

37. Σεζάν*, «Νεκρή φύση με μήλα, μπουκάλι και δοχείο γάλακτος», 1906.

Η τεχνική της ακουαρέλας

α. Σχεδιάζουμε τα βασικά σχήματα.

β. Χρωματίζουμε ξεκινώντας από τους φωτεινότερους τόνους και συνεχίζουμε με τους σκουρότερους, καθώς ένας φωτεινός τόνος δεν μπορεί να καλύψει ένα σκούρο.

γ. Με μερικές στρώσεις χρώματος επάνω στις φόρμες φανερώνεται ο όγκος των αντικειμένων και ολοκληρώνεται το έργο (Εικ.37).

Αν ζωγραφίσουμε επάνω σε χαρτί που το έχουμε προηγουμένως νωτίσει με ένα σφουγγάρι (ή το βρέχουμε την ώρα που ζωγραφίζουμε), το χρώμα απλώνεται και δημιουργεί ένα ιδιαίτερο αποτέλεσμα (Εικ.38).

39. Έργο μαθητή με ακουαρέλες.

38. Μπουζιάνης, «Νεκρή φύση», 1939.

I Το σχέδιο και το χρώμα

δ. Οι τέμπρες γίνονται από χρωστικές σκόνες με συνδετικό υλικό την αραβική γόμα. Επιστρώνονται επάνω σε λείες ή λιγότερο λείες επιφάνειες, όπως το ξύλο, ο τοίχος, ο μουσαμάς και το χαρτί. Είναι χρώματα που αραιώνονται με νερό και στεγνώνουν γρήγορα, επιτρέποντας πολλές γρήγορες επιστρώσεις. Όταν στεγνώσουν, αποκτούν μια απαλή ματ υφή. Είναι πιο εύκολο, αφού σχεδιάσουμε το θέμα μας, να απλώσουμε το χρώμα πρώτα στις μεγάλες επιφάνειες (φόντο, πίσω επίπεδα) και να προχωράμε σταδιακά στις μικρότερες και τις λεπτομέρειες.

Τεχνικές της τέμπρας

Όπως βλέπουμε στα παρακάτω μαθητικά έργα, οι τέμπρες μπορούν να χρησιμοποιηθούν:

α. Αραιωμένες σαν ακουαρέλες, οπότε αποκτούν μια σχετική διαφάνεια.

β. Με αλληλοεπικαλυπτόμενες πινελιές και πολλές στρώσεις.

γ. Καλά αναμειγμένες στην παλέτα, οπότε μπορούν να χρωματίσουν καθαρές και πλακάτες επιφάνειες.

δ. Με πολλή πάστα ή απευθείας από το σωληνάριο, οπότε δημιουργούν ένα ανάγλυφο αποτέλεσμα.

Δοκιμάζοντας τις διαφορετικές τεχνικές με τις τέμπρες, να περιγράψετε το αισθητικό αποτέλεσμα που προκύπτει κάθε φορά.

Το σχέδιο και το χρώμα

I

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Να σκισάρετε ένα αντικείμενο ή μια μορφή από μνήμης ή εκ του φυσικού. Έπειτα να το σχεδιάσετε πιο προσεκτικά προσθέτοντας τόνους.
2. Να συνθέσετε τα στοιχεία: άνθρωπος, σπίτι, δέντρο, με εξωπραγματικές αναλογίες.
3. Να χρησιμοποιήσετε το κάρβουνο σε μια ελεύθερη σύνθεση.
4. Να πειραματιστείτε με τη μελάνη σε μια ελεύθερη σύνθεση.
5. Να σχεδιάσετε με σχεδιαστικά όργανα μια διακοσμητική σύνθεση, χρησιμοποιώντας γραμμές και κύκλους.
6. Επιλέγοντας ένα από τα θέματα: σκελετός, μηχανή, ψάρια, βουνά, δέντρα, να σχεδιάσετε με δυο τρόπους: α.ελεύθερα με το χέρι, β. με σχεδιαστικά όργανα.
7. Να σχεδιάσετε ελεύθερα με το χέρι ή με σχεδιαστικά όργανα δυο-τρία γεωμετρικά στερεά και να τα σκιαγραφήσετε.
8. Να σχεδιάσετε τρισδιάστατα τα γράμματα μιας λέξης.
- 9.10.11.12. Ελεύθερο θέμα με ξυλομπογιές, παστέλ, ακουαρέλες και τέμπερες.
13. Να ζωγραφίσετε ένα έργο με μεικτή τεχνική, αναμειγνύοντας όποια υλικά θέλετε.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Μαθηματικά: 1. Πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε δισδιάστατες γεωμετρικές κατασκευές (διχοτόμηση ευθείας, κάθετες ευθείες, διαίρεση ευθείας σε ίσα μέρη, διχοτόμηση και τριχοτόμηση γωνίας, κανονικά πολύγωνα, κυκλικά τόξα, ελλείψεις) σε δικά μας έργα; 2. Αφού μετρήσουμε τις διαστάσεις ενός χώρου και δυο βασικών επίπλων, προσπαθούμε να σχεδιάσουμε την κάτοψη χώρου και επίπλων υπό κλίμακα (1:50 ή 1:100).

Μουσική: 1. Συγκρίνοντας τα υλικά σχεδίου και χρώματος με διάφορα μουσικά όργανα ως προς τον ήχο και τις δυνατότητές τους, πώς μπορούμε να τα αντιστοιχίσουμε; 2. Αν συγκρίνουμε τις μουσικές κλίμακες με τις τονικές κλίμακες, ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές μπορούμε να διακρίνουμε; 3. Πώς μια μουσική κλίμακα μπορεί να μας οδηγήσει στη δημιουργία ενός εικαστικού έργου;

Οικιακή Οικονομία: 1. Ερευνούμε ζωγραφικά έργα με θέμα τα φρούτα και περιγράφουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας. 2. Εργασία με θέμα «υγιεινή διατροφή και υγιεινή διαβίωση».

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ (Τα ονόματα των καλλιτεχνών γράφονται με λατινικούς χαρακτήρες, για να χρησιμοποιηθούν για έρευνα στις προτεινόμενες ιστοσελίδες αλλά και σε άλλες, από όπου μπορούμε να πάρουμε περισσότερες πληροφορίες για αυτούς.)

Ντα Βίντσι (Leonardo da Vinci, 1459-1519): Ο Φλωρεντίνος ζωγράφος υπήρξε γλύπτης, αρχιτέκτονας, πολεοδόμος, σχεδιαστής, εφευρέτης, μουσικός και συγγραφέας, ένας κατεξοχήν «καθολικός άνθρωπος» της Αναγέννησης, επιστήμονας και καλλιτέχνης συγχρόνως. Τα σχέδιά του με τοπία, κεφάλια και γυμνά προέρχονται από τα τετράδιά του που περιλαμβάνουν σημειώσεις και επιστημονικές μελέτες για τις αναλογίες, την προοπτική, την οπτική, την ανατομία, τη βιολογία αλλά και εφευρέσεις όπως κανόνια, σκάφανδρα και πτητικές μηχανές.

<http://www.drawingsofleonardo.org/> και <http://www.museoscienza.org/english/leonardo/>

Πικάσο (Pablo Picasso, 1881-1973): Ο Ισπανός ζωγράφος έζησε και σπούδασε στη Βαρκελώνη, ενώ αργότερα εγκαταστάθηκε στο Παρίσι. Στην πορεία του έργου του δέχτηκε επιρροές από παλαιότερους και σύγχρονους του δημιουργούς αλλά και από την πρωτόγονη τέχνη, τις οποίες είχε την ικανότητα να αφομοιώνει και να πειραματίζεται μέχρι να ανακαλύψει το ύφος που τον αντιπροσώπευε. Έτσι δημιούργησε ένα μεγάλο αριθμό έργων σε διάφορα μορφικά στυλ, σχέδια, πίνακες ζωγραφικής, γλυπτά, αντικείμενα από πηλό, χαρτί και έγινε διάσημος για τα κυβιστικά του έργα.

http://www.picasso.fr/fr/picasso_page_index.php και <http://picasso.tamu.edu/picasso/>

Σεζάν (Paul Cezanne, 1839-1906): Γάλλος ζωγράφος ο οποίος επεδίωκε ένα ρεαλισμό αντικειμενικό αλλά όχι ρηχό, εφάρμοσε μια μέθοδο με αλληλοεπικαλυπτόμενες πινελιές καθαρών χρωμάτων και οδηγήθηκε σε μια ζωγραφική ανάμεσα στην πραγματικότητα και την αφαίρεση, επηρεάζοντας την εξέλιξη όλης της μετέπειτα ζωγραφικής.

<http://www.expo-cezanne.com/index.cfm> και <http://www.ricci-art.com/en/Paul-Cezanne.htm>

I Το χαρτί και οι τεχνικές του

ΘΕΜΑ 2

ΥΛΙΚΑ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΕΙΡΑΜΑ- ΤΙΣΜΟΙ

Η διαδρομή του χαρτιού από υλικό γραφής και επιφάνεια ζωγραφικής σε υλικό κατασκευής παραδοσιακών και καλλιτεχνικών δημιουργιών.

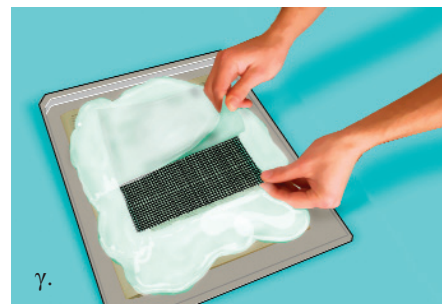
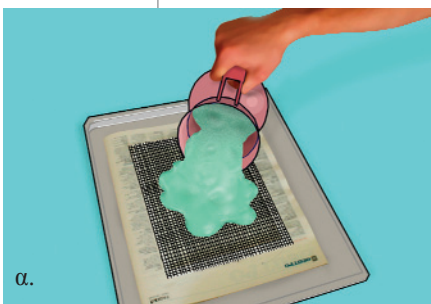
2.1. Η ιστορία του χαρτιού

Η πιο συνηθισμένη επιφάνεια ζωγραφικής είναι το χαρτί, το οποίο αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως επιφάνεια γραφής. Το χαρτί, όπως το ξέρουμε σήμερα, εφευρέθηκε στην Κίνα το 2ο μ.Χ. αιώνα από ίνες λιναριού: το λινάρι μουσκευόταν για να ξεχωρίσουν οι ίνες του, οι οποίες στη συνέχεια πλένονταν, πολτοποιούνταν και αναμειγνύονταν με νερό και άμυλο. Από τους Κινέζους, η μέθοδος αυτή πέρασε στους Ιάπωνες και στους Άραβες εμπόρους, οι οποίοι έφεραν το χαρτί στην Ισπανία. Έτσι, το 13ο αιώνα δημιουργήθηκαν στην Ευρώπη σημαντικά εργοστάσια χαρτιού. Το χαρτί σήμερα κατασκευάζεται κυρίως από πολύ ξύλου και βαμβάκι. Υπάρχουν σε πολλές ποιότητες, από το απλό χαρτί των εφημερίδων μέχρι το υψηλής ποιότητας χειροποίητο χαρτί. Τα χαρτιά είναι λεία ή ματ, λεπτά ή χοντρά, κατάλληλα για κάθε υλικό ζωγραφικής αλλά και για γραφιστικές κατασκευές ή καλλιτεχνικές δημιουργίες.

2.2. Ανακύκλωση και χειροποίητο χαρτί

Το χαρτί που περισσεύει στο σπίτι μας (εφημερίδες, χαρτιά περιτυλίγματος, χαρτόκουτες, αυγοθήκες κ.ά.) μπορούμε να το ανακυκλώσουμε και να φτιάξουμε χαρτοπολτό: κόβουμε τα χαρτιά σε μικρά κομμάτια, τα βάζουμε σε ένα δοχείο, προσθέτουμε νερό μέχρι να σκεπαστούν και τα αφήνουμε να μουσκέψουν καλά (περίπου μια ώρα ή και περισσότερο). Τα αναμειγνύουμε καλά (με μίξερ), προσθέτοντας λίγο νερό αν χρειάζεται και κόλλα, ώστε να γίνει ομοιογενής πολτός.

Με το χαρτοπολτό μπορούμε να πλάσουμε γλυπτά αντικείμενα ή να φτιάξουμε **χειροποίητο χαρτί**:

α. Κόβουμε ένα κομμάτι λεπτό συρμάτινο πλέγμα (από αυτό που χρησιμοποιούμε για σίτες παραθύρων) στο μέγεθος του χαρτιού που θέλουμε να φτιάξουμε. Τοποθετούμε το πλέγμα επάνω σε ένα απορροφητικό υλικό (π.χ. εφημερίδα) και απλώνουμε επάνω το χαρτοπολτό.

β. Ασκούμε ομοιόμορφη πίεση (π.χ. ρολάροντας με τον πλάστη της κουζίνας ή με ένα μπουκάλι), ώστε να φύγουν τα πολλά νερά και να αποκτήσει ο πολτός ομοιόμορφο πάχος.

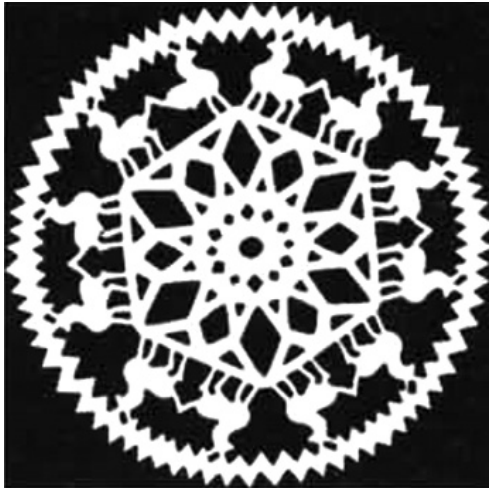
γ. Αφαιρούμε προσεκτικά το φύλλο του χαρτιού με το πλέγμα και το αφήνουμε να στεγνώσει πάνω σε ένα νάιλον.

Το χαρτί και οι τεχνικές του

I

2.3. Το χαρτί σε παραδοσιακές καλλιτεχνικές δημιουργίες

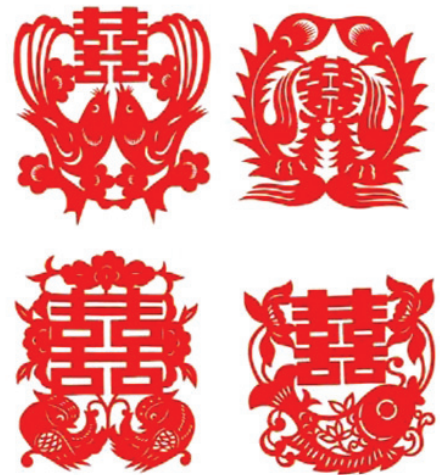
Οι Κινέζοι χρησιμοποιούσαν από παλαιά το χαρτί για να φτιάχνουν επίπεδα διακοσμητικά κυρίως για τα παράθυρα και τις πόρτες. Έτσι, αναπτύχθηκε η τεχνική της χαρτοκοπτικής: ένα λεπτό χαρτί διπλώνεται μερικές φορές, κόβονται με ψαλίδι διάφορα σχήματα γεωμετρικά, φιγούρες, σύμβολα κ.ά και τέλος ξεδιπλώνεται.

1. Γεωμετρικό.

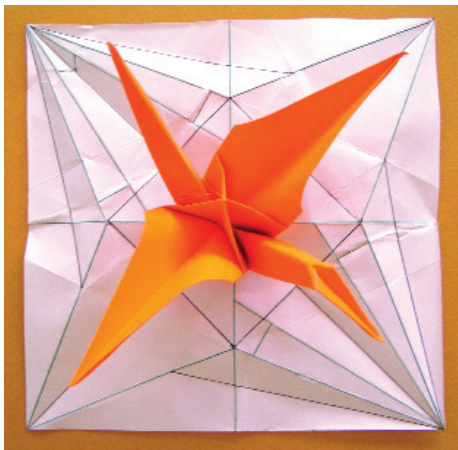

2. Φιγούρα του θεάτρου.

3. «Διπλή ευτυχία».

Οι Ιάπωνες ανέπτυξαν την **τεχνική της χαρτοδιπλωτικής** (origami: ori=διπλώνω, kami=χαρτί): ένα τετράγωνο χαρτί διπλώνεται με διάφορους τρόπους, ώστε να δημιουργηθούν τρισδιάστατα σχήματα, ζώα, λουλούδια, γεωμετρικά στερεά, διακοσμητικά. Το origami έγινε παράδοση, χρησιμοποιήθηκε στις θρησκευτικές και παραδοσιακές τελετές και διαδόθηκε στον κόσμο.

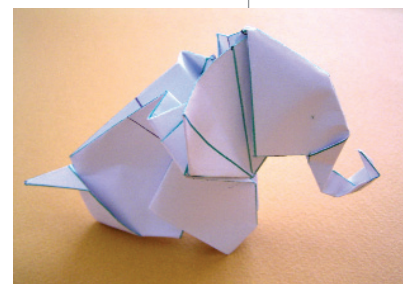
5. Γερανός, το παραδοσιακό γιαπωνέζικο origami, επάνω σε χαρτί με το σχεδιάγραμμα, που δείχνει τις γραμμές του διπλώματος του χαρτιού.

6. Φωτιστικό διακοσμημένο με origami.

4. Καραβάκια.

7. Ελέφαντας.